

KRUIDEN IN JE GRAS

voor koe,
bodem
& vogels

Kruiden tussen het gras zijn goed voor koeien, bodem en biodiversiteit. Daarom kiezen steeds meer boeren voor kruidenrijk gras.

Voor een mooi resultaat en een succesvolle oogst is het van belang om te weten hoe het zaaien, maaien en bemesten van kruidenrijk grasland in zijn werk gaat.

De volgende vragen komen aan de orde:

- Wat zijn de voordelen?
- Welk mengsel kies ik?
- Inzaaien of doorzaaien?
- Aandachtspunten bij het zaaien
- Wanneer zaaien?
- Beweiden en maaien
- Hoe bemesten?
- Welke oogst kan ik verwachten?
- Voorwaarden voor vergoeding

Wat zijn de voordelen?

Kruidenrijk gras...

- smaakt de koeien beter
- blijft zich ontwikkelen en hoeft niet elke vier jaar opnieuw ingezaaid te worden
- zorgt voor een betere bodem, door de diepere en meer gevarieerde wortels
- levert extra vitamines en mineralen voor de koe
- is een geschikte en essentiële plek voor vogels om te broeden en om voedsel te vinden
- levert een bron van voedsel voor insecten en vlinders en een plek om hun eieren af te zetten
- levert extra punten op voor de melkfabriek
- zorgt voor een aantrekkelijk landschap

Gezondheidseffecten voor koeien

De kruiden in de mengsels hebben bewezen effecten op de gezondheid van de koeien (zie de foto's hieronder).

Kruidenrijk grasland heeft voordelen voor de boer, koeien, bodem, vogels en insecten.

Bron: Geerts, R., & Korevaar, H. (2014). Kruidenrijk Grasland en; van Eekeren, N., Beekman, A., Sobry, L., & Govaerts, W. (2012). Kruiden en de mineralenvoorziening van melkvee. *Biokennis bericht Zuivel en rundvee* 29.

Smalle weegbree
Antibacteriële werking
& goed voor lever- en
nierfunctie

Paardenbloem
Ontstekingsremmend
& goed voor
lever- en nierfunctie

Rolklaver
Negatief effect op
maagdarmwormen

Chicorei
Negatief effect op
maagdarmwormen

Veldzuring
Voorkomt trommel-
zucht

Welk mengsel kies ik?

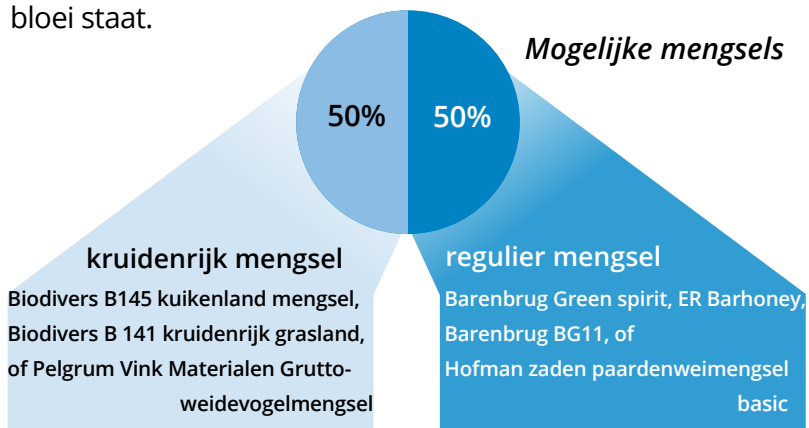
Of u nou hele percelen wilt inzaaien of op een klein deel gaat beginnen, de overstap start natuurlijk met het kiezen van een nieuw mengsel.

De agrarische collectieven zetten zich in voor meer natuurinclusieve landbouw en adviseren van daaruit mengsels die bijdragen aan de biodiversiteit. Deze bestaan vooral uit zaden van inheemse gras- en kruidensoorten. Die trekken insecten aan welke op hun beurt voedsel zijn voor weidevogels. Door de mix van soorten is er in het voorjaar en het begin van de zomer altijd wel een soort die in bloei staat en is er altijd eten te vinden.

Er zijn verschillende inheemse zaadmengsels beschikbaar. U kunt bijvoorbeeld kiezen voor de kruidengrasmengsels van Pelgrum Vink of voor Biodivers B145 of B141.

Bijmengen voor lagere kosten

Kruidenrijke mengsels zijn niet goedkoop, de kosten zijn € 500 tot € 1.080 per hectare. Wel heeft u per hectare slechts de helft aan zaaigoed nodig, vergeleken met reguliere mengsels. Vanwege de prijs, kunt u kruidenrijke mengsels 50%-50% mengen met goedkoper regulier zaaigoed, bijvoorbeeld dat van Barenbrug Green Spirit. Van belang is wel dat hier Barhoney in zit, een Engels raagrassoort dat laat in bloei staat.

Tussenstap

Vindt u deze stap nog te groot, dan kunt u ook kleiner beginnen. Met de agrofunctionele mengsels van Pure Graze of Limagrain kunt u een eerste start maken. Deze mengsels bevatten meer kruiden dan de reguliere mengsels en door de klavers hoeft er minder kunstmest gebruikt te worden. Dat zijn voordelen van een meer soortenrijk landschap. Tegelijkertijd produceren deze mengsels veel gewas, waardoor er vaker gemaaid kan worden. Dit is dan weer een nadeel voor de weidevogels: zij krijgen zo weinig kans om succesvol te broeden en hun kuikens groot te brengen.

Inheemse gras- en kruidensoorten trekken insecten aan die op hun beurt voedsel zijn voor weidevogels

Inzaaien of doorzaaien?

Zaait u voor het eerst kruidenrijke mengsels, dan kunt u dat op verschillende manieren aanpakken: via inzaaien, doorzaaien of door te beginnen aan de randen van het weiland.

Inzaaien

Voordat u uw nieuwe mengsel gaat inzaaien, moet het bestaande grasland worden omgeploegd. Het helpt om vooraf een aantal jaren geen kunst- of drijfmest uit te rijden, zodat het stikstofgehalte daalt. De nieuwe zaden slaan dan beter aan.

Doorzaaien

Doorzaaien is mogelijk op verschaalde percelen met open zoden. Het wordt bijvoorbeeld toegepast op veengrond. De collectieven hebben de afgelopen jaren proeven gedaan met wisselende resultaten. Landelijk onderzoek zal uitwijzen of doorzaaien met sleuffreestechieken uitkomst biedt.

Starten aan de randen

Een andere mogelijkheid is om met de randen van het weiland te beginnen. Na verloop van jaren kunnen de zaden zich verspreiden over de rest van het perceel.

Aandachtspunten bij het zaaien

Begint u met zaaien, loop dan de volgende aandachtspunten na:

Het zaaibed:

- Is de zuurgraad hoger dan 4,8? Zo niet, dan bekalken.
- Bij kweekgras en witbol: de oude graszode onderploegen, eventueel eerst schijfeggen.
- Bij andere grassen: alleen frezen, zodat bodemleven en organische stoffen behouden blijven.
- Maak een rul zaaibed door meerdere keren te eggen.
- Om eenjarige onkruiden tegen te gaan is het aan te raden om twee weken voor het inzaaien een vals zaaibed te maken.

Het inzaaien:

Gebruik voor het inzaaien het liefst een pneumatische zaaimachine met (cambridge)rol en werk onder droge omstandigheden.

- Overleg vooraf met de loonwerker. De meeste loonwerkers hebben weinig kennis van het inzaaien met kruidenmengsels. Voor hen is belangrijk om te weten: De zaaihoeveelheid ligt tussen de 15 en 25 kilogram per hectare. NB loonwerkers zijn het dubbele gewend. De machine kan verstopten door restmateriaal tussen het zaad.
- Het zaadmengsel ontmengt snel. Het is daarom belangrijk dat er tussentijds wordt geroerd.
- Gebruik geen gewasbeschermingsmiddelen, ook niet nadat u hebt ingezaaid. Daardoor zouden alle kruiden verdwijnen.

*Informeer uw loonwerker:
de zaaihoeveelheid halveert.*

Wanneer zaaien?

Wat zijn de beste maanden om te zaaien?

Eind augustus & begin september

Inzaaien: vanwege de hoge temperatuur en het vocht in de bodem is deze periode het meest gunstig voor het kiemen van de kruiden.

Heeft u na het inzaaien te maken met ongewenste onkruiden als kamille en melde dan kunt u in oktober bloten. Doe dit op 8-10 centimeter hoogte. Dat geeft de gewenste kruiden licht en ruimte om te ontkiemen.

Beweiden en maaien

Kruidenrijk gras kan zowel beweid als gemaaid worden. De eerste twee maanden na het inzaaien uiteraard wel voorzichtig zijn met beweiden.

Maaien

Om ervoor te zorgen dat de grassen en kruiden tot bloei kunnen komen en ook zaden ontwikkelen moet er niet te vaak gemaaid worden; zo'n twee tot drie keer per jaar. De zaden zijn belangrijk: als die zich kunnen verspreiden zorgt dat weer voor nieuw leven in het volgende voorjaar. Zijn er delen van het perceel waar witbol dominant wordt, dan is het aan te raden die delen te maaien voordat het zaad rijp is. Dat is eind mei.

Beweiden

Beweiden en bloten kan bij eenjarige onkruidsoorten als kamille, melde en muur. Beweiden kan ook goed werken als aanpak tegen lastige soorten zoals ridderzuring.

Hoe bemesten?

Een voedselrijke bodem hoeft niet bemest te worden, zeker het eerste jaar niet. Dit geldt sowieso voor veen- en kleigronden. Voor het mesten daarna kunt u de volgende adviezen gebruiken:

Vaste mest

- Gebruik maximaal 15 ton per hectare, minder is vaak beter.
- Breng de mest aan na de eerste snee, in verband met de trage hergroei in de zomer.
- Deze mest stimuleert de kwaliteit van het ruwvoer en de kruidengroei.
- Deze mest is bevorderlijk voor het bodem- en insectenleven.
- Het gaat om zo'n 60-90 kg N per hectare.

Drijfmest

Gebruik geen drijfmest. Drijfmest zorgt ervoor dat het gras snel groeit, waardoor de kruiden geen kans krijgen. Niet gebruiken is een eis van het ANLb-beheerpakket.

Kunstmest

Gebruik geen kunstmest. Kunstmest zorgt voor een zure bodem, waarop kruiden het slecht doen. Niet gebruiken is een eis van het ANLb-beheerpakket.

Bemesting met kalk

- Voor een goede groei van het kruidenrijke mengsel moet de zuurgraad boven de 4,8 liggen. Een pH tussen 4,8 en 5,5 is optimaal.
- Is de zuurgraad te laag, voeg dan kalk toe.
- Gebruik op veengronden een langzaam werkende kalkstof (zeeschelpen- of eierschalenkalk). Daardoor oxideert het veen minder en het stimuleert een betere werking van de benodigde acteriën en schimmels.

Welke oogst kan ik verwachten?

Kruidenrijk gras is zeer geschikt om te hooien. Dat komt doordat kruidenrijke graslanden laat gemaaid worden. Tot 15 juni zijn ze immers het terrein van insecten en vogels. Het hooi is zeer smakelijk voor de koeien en kan heel goed als ruwvoer worden ingezet. Natuurlijk kan het ook worden ingekuild.

De opbrengst ligt uiteraard lager dan die van reguliere graslanden. Jaarlijks ligt deze tussen de 5 en 8 ton droge stof per hectare. Het VEM-gehalte ligt zo'n 100 tot 200 VEM lager dan bij gangbaar gras.

Kruidenrijk gras kan tot wel 25% bijgevoerd worden, zonder dat er een lagere melkproductie ontstaat.

Bron: edepot.wur.nl/295728

Voorwaarden voor vergoeding

Als deelnemer van de ANLb kunt u een vergoeding ontvangen voor percelen met kruidenrijk gras. Hierbij geldt een aantal voorwaarden:

- Er moeten minstens 4 indicatorsoorten aanwezig zijn, zoals de rolklaver, pinksterbloem, smalle weegbree of hoornbloem. Een volledige lijst staat op <https://www.bij12.nl/assets/Lijsten-indicatorsoorten-Catalogus-GBD-v2.pdf>.
- Er mag geen kunst- of drijfmest aangebracht worden, omdat deze mest ervoor zorgt dat het gras harder groeit en de kruiden verdringt. Vaste mest mag wel, ongeveer 10 ton per hectare.
- Er wordt een rustperiode gehanteerd van 1 april tot minimaal 15 juni. In die periode mag er geen vee in de wei en mag het land niet bewerkt worden. Deze periode kunnen de weidevogels broeden tussen het hoge gras, en met hun kleine pullen voedsel vinden tussen de verschillende soorten die er groeien.

Wilt u weten welke vergoedingen beschikbaar zijn, neem dan contact op met uw collectief. De vergoedingen zijn per collectief verschillend.

Deze brochure is financieel mogelijk gemaakt door provincie Noord-Holland

Tip

Weidewinst deelt tips en slimme maatregelen voor meer biodiversiteit op het boerenbedrijf. Getest in de praktijk door melkveehouders die gewoon lekker willen boeren. Maak er gebruik van!
www.weidewinst.nl

Dit is een uitgave van:

Hollands Noorden

www.anvhollandsnoorden.nl

www.waterlandendijken.nl

Vogelfoto's: Hanneke de Boer,
Foto insect: Ilona Buth